

Марія Степанюк

(Херсон)

ТИПИ ЕМОЦІЙ У РОМАНІ Ш. БРОНТЕ “ДЖЕЙН ЕЙР”

У статті надається дефініція та характеристика емоцій, їх класифікація психологами, освітлюється проблема емоцій у лінгвістиці. У статті представлена класифікація емоцій у романі Ш. Бронте “Джейн Ейр”.

Ключові слова: лінгвістика, емоції, почуття, Ш. Бронте, класифікація емоцій, психологія, типологія емоцій

The article gives the definition and characteristics of emotions and their classification by psychologists, reveals a problem of emotions in linguistics. The article presents classification of emotions in the novel “Jane Eyre” by Charlotte Bronte

Key words: linguistics, emotions, feelings, Ch. Bronte, classification of emotions, psychology, typology of emotions

Емоції та почуття – це реакція людини на ситуації та проблеми, які виникають у її житті. Вони характеризують людину соціально-психологічно, підкреслюючи особисте значення емоційних процесів. Ключем до вивчення людських емоцій є сама мова, яка номінує емоції, виражає їх, описує, імітує, симулює, категоризує, класифікує, структурує, коментує, пропонує засоби для мовного маніпулювання і моделювання відповідних емоцій. Саме мова формує емоційну картину світу представників тій або іншій лінгвокультури. Емоції людини та механізми їх лінгвістичного забезпечення завжди були предметом наукових пошуків. Цілий ряд наук вивчають цей психологічний феномен: психологія, фізіологія, соціологія, філософія, етика, медицина, біохімія, лінгвістика, літературознавство.

Значний вклад у дослідження емоцій внесли психологи, а саме Є. П. Ільїн, А. Н. Лук, Г. І. Рожкова, С.Л. Рубінштейн, які дали характеристику емоцій та розробили їх класифікацію. Емоційне в мові постійно привертало до себе увагу лінгвістів (О.О. Потебня, Ш. Баллі, Я. Зима, Є.М. Галкіна-Федорук, В.М. Адмоні, О.І. Москальська, О.Й. Шендельс, В.О. Жеребков, В.Н. Телія, А. Вежбицька, Н. Панасенко, В. Шаховський, Р. Харре, Н. Стейн, М. Бемберг.). Однак і дотепер не вдається дати точне визначення феномену емоційності в мові. Труднощі в цій сфері пояснюються тим, що вираження емоцій у тієї ж самої людини може мати різну інтенсивність, а інтенсивність емоцій може варіюватися. Неможливе виведення якоїсь загальної величини емоційності. Емоційні стани людини не можуть бути виражені мовними засобами однозначно, хоча здатність мови виражати емоції є однією з її фундаментальних властивостей.

Метою нашого дослідження є представлення класифікації і типології емоцій у романі Ш. Бронте “Джейн Ейр”. Досягнення визначеної мети передбачає розв’язання таких завдань:

- розглянути існуючі класифікації емоцій у психології;
- представити проблему емоцій у лінгвістиці;
- розробити класифікацію емоцій за різними критеріями у романі Ш. Бронте “Джейн Ейр”.

Багато психологів надають класифікацію емоцій, і кожен з них висуває для цього власні підстави. В.О. Леонтєв [3] вважав, що для проведення класифікації треба вибрати декілька ознак. Він виділяв три ознаки: 1) знак емоцій – позитивний чи негативний, 2) час виникнення емоцій, це передбачувальні чи констатуючі емоції. Передбачувальні емоції виникають до події, яка зв’язана з досягненням чи з недосягненням цілей. Констатуючі

виникають після досягнення або недосягнення цілей, 3) спрямованість емоцій, це емоції, які направлені на себе чи на зовнішні об'єкти, на інших людей.

Сімонов П.В. класифікує емоції по характеру дій: подолання, захисту, нападу. Крім цього, П.В. Сімонов розглядає деякі емоції, які є результатом виникнення двох емоцій одночасно: задоволення, огиди, радості, горя, страху, гніву. Наприклад, презирство він вважає результатом виникнення огиди і гніву одночасно.

Найбільш розгорнутою та складною вважається класифікація емоцій Є.П. Ільїна [1; 139]. У його класифікації визначаються такі емоції, як очікування (тривога, страх), фрустраційні емоції (розчарування), комунікативні емоції (радість), інтелектуальні емоції (здивування, почуття гумору), емоціональний стан, який виникає у процесі діяльності людини (стрес, сум).

Розглянемо проблему емоцій у лінгвістиці. Слід відмітити, що лінгвістика емоцій сформувалась на основі психології та традиційного мовознавства. На сьогоднішній день вона є сферою наукових інтересів багатьох вчених-лінгвістів таких, як: І.В. Арнольд, Е.С. Азнаурова, С.Б. Берлізон, М.Д. Городнікова, В.А. Мальцева, Н.М. Павлова, В.І. Шаховський та ін., які у рамках системно-структурного мовознавства змогли визначити пріоритетний напрям у розвитку антропоцентричної науки другої половини ХХ ст. [2, с. 5].

Проблема вираження емоцій, їх вплив на комунікацію цікавить багатьох лінгвістів (І.І.Мац, І.М. Горелова, Л.Блумфільд). Вони стверджують, що емоції можуть передаватися через синтаксис, через питальні, окличні речення, повторення (наприклад, розглянемо повторення у романі Ш. Бронте "Джейн Ейр": "*No: but night will come again before long: and besides,–I am unhappy,–very unhappy, for other things.*" [4], повторення у даній репліці виражають сум.

Ми можемо зазначити, що роман Ш. Бронте "Джейн Ейр" досить емоційний, тому що описує та розкриває перед нами важку долю Джейн Ейр, яка дуже болісно переживає втрату батьків, знуцання від брата та сестер, тітки, нетепле ставлення до себе вчителів та вихованців, працюючи гувернанткою вона все одно почуває себе самотньою дівчинкою, переживає кохання та зраду містера Рочестера, але на останніх сторінках роману, все ж таки Джейн дуже щаслива з Рочестером.

Існує багато класифікацій емоцій за різними критеріями, але аналізуючи роман "Джейн Ейр" Шарлоти Бронте [4], ми пропонуємо наступну класифікацію емоцій:

1. По **знаку** емоції поділяються на позитивні та негативні. **Позитивні** емоції пов'язані з задоволенням потреб особистості – емоції радості: "*Oh, I am glad!–I am glad!*" I exclaimed. [4] Слово "*glad*" саме називає емоцію радості Джейн Ейр. Емоції захоплення: "*What beautiful ladies!*" cried she in English. [4] **Негативні** емоції, які пов'язані з незадоволенням, – емоції гніву: "*What! you revert to Mr. Rochester as a model! Order! No snivel!–no sentiment!–no regret!*" [4]
"*No: but night will come again before long: and besides,–I am unhappy,–very unhappy, for other things.*" [4]
2. По **тональності** можемо виділити **спокійні** та **збуджені**. **Спокійні** емоції: "*Do you feel as if you should sleep, Miss?*" asked Bessie, rather *softly*. [4]
"*It is Julia Severn,*" replied Miss Temple, *very quietly*. [4]
"*The owner of Thornfield,*" she *responded quietly*. "*Did you not know he was called Rochester?*" [4] Слова *softly, very quietly, quietly* визначають рівний та спокійний тон відповіді.
Збуджені емоції: "*Miss Abbot turned to divest a stout leg of the necessary ligature. This preparation for bonds, and the additional ignominy it inferred, took a little of the excitement out of me. "Don't take them off," I cried; "I will not stir."* [4] Слова "*a little of the excitement*" демонструють нам схвильованість.

3. По **модальності (якості)** емоцій можемо визначити наступні – емоції обурення “*You dirty, disagreeable girl! you have never cleaned your nails this morning!*” [4] У цій репліці спостерігаємо незадоволення, обурення. Емоції огиди: “*Disgusting! The porridge is burnt again!*” [4]. Емоції страху: “*Ah! sir, she sees you!*” exclaimed Grace: “*you’d better not stay.*”

[4]

“*Is there a flood?*” he cried. [4]

Емоції здивування: “*The teachers looked at her with a sort of surprise.*” [4]

4. По **спрямованості** емоції можуть бути направлені на самого мовця та на інші предмети чи на інших людей. Емоції, які направлені на самого мовця: “*No: but night will come again before long: and besides, I am unhappy, –very unhappy, for other things.*” [4] Джейн Ейр жаліє себе та почуває себе нещасною та самотньою у цьому житті.

Емоції, які направлені на інших людей, це емоції співчуття та благання: “*Troublesome, careless child! and what are you doing now? You look quite red, as if you had been about some mischief: what were you opening the window for?*” [4]

“*Oh, Jane, you torture me!*” he exclaimed. With that searching and yet faithful and generous look, you torture me!” [4]

5. По **стійкості** емоції поділяються на дві групи: **стійкі** та **ситуативні**.

Ситуативні емоції, які виникають в окремій ситуації, – емоції схвильованості: “*Brother? Yes; at the distance of a thousand leagues! Sisters? Yes; slaving amongst strangers! I, wealthy–gorged with gold I never earned and do not merit! You, penniless! Famous equality and fraternisation! Close union! Intimate attachment!*” [4]

Емоції наказу: “*Silence!*” ejaculated a voice; not that of Miss Miller, but one of the upper teachers, a little and dark personage, smartly dressed, but of somewhat morose aspect, who installed herself at the top of one table, while a more buxom lady presided at the” [4]

Емоції благання: “*Take me out! Let me go into the nursery!*” was my cry. [4]

Стойкі емоції, до цієї групи відносяться емоції печалі: “*Jane! Jane!*” he said, in such an accent of bitter sadness it thrilled along every nerve I had; “*you don’t love me, then? It was only my station, and the rank of my wife, that you valued? Now that you think me disqualified to become your husband, you recoil from my touch as if I were some toad or ape.*” [4] Слово *sadness* демонструє печаль.

6. По **рівню напруги**, емоції можуть містити у собі тривожність, напругу, хвилювання: “*Any ill news?*” I demanded. “*Has anything happened?*” [4]

7. По **рівню сприйняття**, емоції можуть бути серйозними: “*What, me!*” I ejaculated, beginning in his earnestness–and especially in his incivility– to credit his sincerity: “*me who have not a friend in the world but you–if you are my friend.....*” [4]

Емоції можуть бути також легковажними: He half smiled. “*But if I were to go to them, and they only looked at me coldly, and whispered sneeringly amongst each other, and then dropped off and left me one by one, what then? Would you go with them?*” [4]

Можемо зробити висновок, що на даний момент існує багато характеристик та ознак емоцій, але не існує універсальної класифікації емоцій. Проблема класифікації емоції у лінгвістиці є досить не вирішеною і привертає увагу сучасних лінгвістів.

Аналізуючи роман Ш. Бронте “Джейн Ейр”, ми виділили 7 критеріїв для класифікації емоцій, а саме: по знаку, по рівню активації, по спрямованості, по стійкості, по рівню напруги, по модальності, по рівню сприйняття та навели приклади цих емоцій із роману.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ильин Е.П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2001. – 752 с.
2. Ионова С.В. Лингвистика эмоций: основные проблемы, результаты и перспективы // Язык и эмоции: личностные смыслы и доминанты в речевой деятельности. Сб. науч. труд. – Волгоград: ВГПУ, ЦОП “Центр”, 2004. – С.5.
3. Обзор книги В.О. Леонтьева “Классификация эмоций” [Электронный ресурс] : [Режим доступа] : <http://azps.ru/list/emotions.html>
4. Charlotte Bronte “Jane Eyre” [Электронный ресурс] : [Режим доступа] : <http://www.bookmate.com/books/XSTRc875>